

אירופה כמכשול האחרון בדרך לניצחון רוסיה באוקראינה?

ארקדי מיל-מן וירון גמבורג | 21 בספטמבר, 2025 | גיליון 2038

נשיא רוסיה פוטין מזהה הזדמנויות לתקוע טריז בשותפות הטראנס-אטלנטית על רקע חילוקי הדעות בין וושינגטון לשותפותיה באירופה לגבי הסוגייה האוקראינית. אירופה, בזכות קרבתה הגיאוגרפית לאוקראינה ולרוסיה, עוצמתה הכלכלית ותמיכתה הגורפת באוקראינה ובכלל זאת נכונות לספק לה סיוע צבאי וכלכלי, נותרה בעיני מוסקבה המכשול האחרון להשגת יעדיה במלחמה. על רקע זה רוסיה מחריפה את הרטוריקה כלפי אירופה ואף מסלימה את פעילותה הצבאית, דוגמת זו שבוצעה בימים האחרונים נגד פולין, רומניה ואסטוניה.

בשבועות האחרונים, במיוחד לאחר פסגת טראמפ-פוטין שנערכה באלסקה ב-15 באוגוסט ולאחר פגישת הנשיא טראמפ עם מנהיגי אירופה ונשיא אוקראינה בוושינגטון ב-18 באוגוסט, הרטוריקה הרוסית החריפה מאוד נגד מדינות אירופה המובילות ונגד מנהיגיהן. הסיבה המרכזית לכך היא תמיכתן הגורפת והמלוכדת במאמצי המלחמה של אוקראינה, ובשמירה על עצמאותה ועל האינטרסים שלה במסגרת הסדר שלום עתידי. בעוד הנשיא פוטין מנסה לגייס לצידו את נשיא ארצות הברית במטרה לסיים את המלחמה באוקראינה בתנאים הנוחים לרוסיה, המדינות האירופאיות מהוות בעיניו מכשול למימוש ההזדמנות שנוצרה, לשיטתו, נוכח עמדתו של הנשיא טראמפ בנושא סיום המלחמה המונעת מרצון להגיע להפסקת אש ו/או סיום המלחמה בהקדם האפשרי, בלי להיכנס לפרטי ההסכם בין רוסיה לאוקראינה, ולפתוח דף חדש ביחסים כלכליים עם רוסיה. במסיבת העיתונאים באלסקה הדגיש נשיא רוסיה בהתייחסו לאפשרות סיום המלחמה: ["אנו מצפים... שבבירות אירופה יקבלו את הדברים ברוח קונסטרוקטיבית. ימנעו מהצבת מכשולים, ולא ינסו באמצעות פרובוקציות או תככים מאחורי הקלעים לפגוע בהתקדמות המסתמנת."](#)

דברים אלה מסגירים את חששו של פוטין מנכונותה של אירופה לפעול לסיכול מאמצי להגיע לעסקה עם טראמפ בסוגיית אוקראינה: מעבר לזירה הדיפלומטית, פוטין מוטרד מהיכולת המתגברת של מדינות אירופה לספק לאוקראינה סיוע צבאי. נתוני הסיוע הצבאי מלמדים כי האירופאים מצליחים לשמור על רמה גבוהה ועקבית של תמיכה. חלק ניכר מהנשק המסופק מאירופה לאוקראינה כבר אינו מגיע ממלאים קיימים אלא נרכש ישירות מתעשיות הביטחון. כתוצאה מכך, החל מחודש מארס אירופה מובילה על פני ארצות הברית בהיקף הכולל של סיוע צבאי שמסופק במסגרת עסקאות רכישה עם תעשיות. ב-9 בספטמבר קאיה קאלאס, נציגה עליונה של האיחוד האירופי לענייני חוץ, הודיעה כי מדינות האיחוד השנה סיפקו לאוקראינה [סיוע בהיקף של 25 מיליארד אירו, נתון שיא מאז תחילת המלחמה. הסיוע הפיננסי הכולל עד כה נאמד ב-169 מיליארד אירו, מתוכו סיוע צבאי - 63 מיליארד אירו.](#)

זאת ועוד, אוקראינה מקדמת שיתופי פעולה עם מספר מדינות אירופה לפיתוח יכולות יצור תחמושת ומערכות נשק מגוונות. כך למשל, ממשלות גרמניה ואוקראינה הכריזו בחודש מאי השנה על שותפות להקמת מערך תעשייתי, באוקראינה ובגרמניה, לייצור טילים מתקדמים לטווחים ארוכים. באוגוסט 2025 ממשלת שוודיה הודיעה על שותפות חדשה עם אוקראינה לייצור תחמושת ומערכות נשק שתיושם בשטחה של שוודיה. הסכמים דומים נחתמו בחודשים האחרונים בין אוקראינה לרומניה, פולין ודנמרק. אסטרטגיה זו משדרגת אינטגרציה צבאית וכלכלית של אוקראינה באירופה, תוצאה שרוסיה ניסתה לסכל באמצעות פלישתה לאוקראינה. מתשומת ליבו של פוטין לא חמקה גם העובדה כי אירופה

אימנה עד כה למעלה מ-150,000 חיילים וקצינים אוקראינים מחיילות שונים, כולל טייסי חיל האוויר האוקראיני.

אחד החששות הכבדים של פוטין קשור לתפקידה של אירופה בהסדר עתידי באוקראינה שיקלול נוכחות צבאית אירופאית בשטחה של אוקראינה. במספר הזדמנויות אחרי הפסגה באלסקה חזר נשיא רוסיה על המסר התקיף, שלפיו נוכחות זו הינה מיותרת ולא מקובלת על רוסיה.

יתר על כן, הסנקציות האירופאיות על רוסיה ממשיכות לפגוע בכלכלתה, אף שמידת יעילותן נמצאת במחלוקת. חבילת הסנקציות ה-18 במספר של האיחוד אירופי נכנסה לתוקף ביולי השנה. היא כוללת הורדת מחיר סף של הנפט הרוסי ל-47 דולר לחבית, איסור רכישת מוצרי נפט מזוקקים מנפט גולמי רוסי, סנקציות נגד צי הצללים של רוסיה העוסק ביצוא נפט, וכן צעדים נגד בעלי תפקידים שונים בתחום האנרגיה וכאלה האחראים על מבצעי השפעה נגד מוסדות אירופאיים. בימים אלה, האיחוד האירופי מתאם מול ממשל טראמפ חבילת הסנקציות החדשה נגד רוסיה. רוסיה אומנם הצליחה עד כה לעקוף חלק מהסנקציות ולהסתגל למציאות החדשה, אך הצטברות הקשיים הכלכליים משפיעה על תפקוד כלכלתה ויכולתה לתחזק את מכונת המלחמה. [הנתונים האחרונים לגבי כלכלת רוסיה מצביעים על קשיים רוחביים וסטגנציה. האינפלציה עדיין גבוהה, ריבית הבנק המרכזי עומדת על 17%, והאטה מורגשת ברוב ענפי הכלכלה הרוסית.](#)

מארג הכלים להתמודדות עם האתגר האירופאי שעומד לרשותה של רוסיה ידוע: הוא כולל מבצעי השפעה במטרה להעמיק את הפילוג הפנימי בשורות האיחוד, התערבות בוטה בבחירות (דוגמת אלה שנערכו ברומניה, שם ביטל בית הדין החוקתי את תוצאות הסיבוב הראשון של הבחירות לנשיאות לאחר פרסום מידע מודיעיני שהעיד על אודות התערבות רוסית במערכת הבחירות באמצעות רשתות חברתיות ובכללן טלגרם וטיקטוק); זריעת פחד בקרב האוכלוסייה האירופאית באמצעות פרובוקציות למיניהן, כולל ניסיונות התנקשות (המודיעין האמריקאי חשף מזימת חיסול רוסית של מנכ"ל תשלובת ביטחונית גרמנית Rheinmetall ביולי 2024); הפעלת מערך התעמולה הרוסית ושוחד לפוליטיקאים אירופאיים. הקרמלין הסלים את מהלכיו נגד אירופה ותקף את פולין באמצעות 19 כטב"מים ב-9 בספטמבר. ב-13 בספטמבר חדר כטב"ם רוסי למרחב האווירי של רומניה ושהה בו כ-50 דקות. ב-19 בספטמבר שלושה מטוסי מיג-31 של חייל האוויר הרוסי חדרו לעומק של כ-10 קילומטרים למרחב האווירי של אסטוניה. פעולות אלה, שהן בעלות פוטנציאל הסלמה משמעותי, נועדו לזרוע פחד בקרב האוכלוסייה המקומית ולבחון את התגובה האירופאית לקראת הבאות.

מבחינת רוסיה, עם בחירתו מחדש של נשיא ארצות הברית דונלד טראמפ, המלחמה באוקראינה עברה שינוי מהותי. בהיפוך גמור לעמדת הנשיא בידן, ממשל טראמפ מבטא חוסר שביעות רצון מהמשך המלחמה וממעורבות ארצות הברית בה לצד אוקראינה. ממשל טראמפ מקיים דיאלוג ישיר עם רוסיה בשאיפה לנרמל את היחסים בין המדינות, מה שמשרת את האינטרס הרוסי. על-כן, העמדה האירופאית הנחרצת לטובת אוקראינה מציבה בפני מוסקבה אתגר מורכב שיש לנטרלו.

בחודשים האחרונים נבנה נרטיב רוסי חדש, שלפיו אירופה – ולא "המערב הקולקטיבי" בהובלת ארצות הברית – מוצגת כיריבה המרכזית של רוסיה בדרכה להכרעה צבאית ואסטרטגית באוקראינה. קו התעמולה מבוסס על טענות מניפולטיביות. כך למשל, מדינות אירופה מוצגות כבעלות נטייה היסטורית לאמץ צורות טוטליטריות שונות, למשל הפשיזם האיטלקי והנאציזם הגרמני במאה ה-20, שמהן צמחו עימותים הרסניים בקנה מידה עולמי. [קנצלר גרמניה מרץ כונה "צאצא משפחה נאצית ששירתה את משטר היטלר" ונטען שהוא עצמו מונע על ידי תחושות נקם כלפי רוסיה.](#) צרפת מואשמת [בשיתוף פעולה עם המשטר הנאצי כאשר חייליה הגנו עליו עד יומו האחרון.](#) בריטניה, באופן צפוי, מואשמת [בביצוע רצח עם במושבותיה מעבר לים.](#)

אליבא ד'מוסקבה, המתיחות הנוכחית ביחסים בין ארצות הברית לאיחוד האירופי נובעת, בין היתר, מהאשמה אירופית את טראמפ באוטוריטריות, ולכן עשויה בתנאים אלה להיות גורם שיקדם התקרבות בין וושינגטון למוסקבה. מאז כניסת טראמפ לבית הלבן זיהתה מוסקבה את הפערים הגוברים בין ארצות הברית לאירופה וניסתה להעצימם. בעוד ארצות הברית מוצגת ברטוריקה הרוסית כשותפה פוטנציאלית בעלת ערכים "שמרניים משותפים", אירופה מתוארת כיריב היסטורי עיקש, שנוטה באופן מסורתי לעוינות כלפי רוסיה. המטרה העיקרית של מוסקבה היא לתקוע טריז בשותפות הטראנס-אטלנטית בין אירופה לארצות הברית על מנת להחליש ככל הניתן את נאט"ו ולכרסם במוטיבציה של אירופה לסייע לאוקראינה.

מדיניות ממשל טראמפ כלפי רוסיה נתפסת אפוא במוסקבה כחלון הזדמנויות אסטרטגי, שמציב אותה, בראייתה, כפסע מהניצחון באוקראינה. בידודה של אירופה, ורתימת ארצות הברית להסכם כולל שיכשיר את אחיזתה של רוסיה באוקראינה נמצאים, מבחינתה, בהישג יד. הדיאלוג המחודש עם הממשל האמריקני מאפשר לרוסיה להשיב לעצמה לגיטימציה בינלאומית להמשיך במלחמה מבלי להידרש לווייתורים ולהעצים פערים בתוך הברית הטראנס-אטלנטית. בעוד הנשיא טראמפ נתפס כגורם המאפשר שינוי בכללי המשחק, אירופה – בזכות קרבתה הגיאוגרפית, עוצמתה הכלכלית ונכונותה לספק סיוע צבאי וכלכלי לאוקראינה – נותרה בעיני מוסקבה המכשול האחרון להשגת יעדיה. הצלחת רוסיה לערער את האחדות האירופית עשויה להעניק לה יתרון אסטרטגי, אך כל עוד אירופה שומרת על חזית אחידה, היא משמשת כחסם המשמעותי ביותר בפני מימוש יעדיו של פוטין.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט